

Yıldırım GÜVEN
AFAD Uzmanı

Değişen Dünya Düzeni, Bölgesel Savaşlar ve ÜLKEMİZDE SİVİL SAVUNMA/ KORUNMANIN ÖNEMİ

Dünya var olduğundan beri insanlık, her türlü can ve mal kaybına neden olan afetler ve yangınlar ile karşılaşmış, ayrıca savaş, çatışma, kargaşa ve yağmalama gibi olaylarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Ani iklim değişikliği ve kıtlıklar ile mücadele eden insanlık, var-

lığını devam ettirdiği her dönemde büyük acılar ve travmalar yaşatan olayların merkezinde bir şekilde hayatta kalmayı başarmıştır.

Bilinen yazılı dünya tarihine bakacak olursak, neredeyse savaşız ve çatışmasız bir

Günümüzde bölgesel sorunlar çözülemez boyutlara ulaşmış ve her geçen gün kangren halini almaya başlamıştır. Bölgesel bir çatışmanın yayılması halinde bir dünya savaşına dönüşmesinin önü açık görülmektedir.

gün bile geçmemiştir. Tarihsel olarak yapılan incelemelerde, insanlık tarihi boyunca dünyamızın sadece 230 yıl boyunca sulh ve sükûn içinde yaşamını sürdürdüğü belirtilmektedir.

TARİHSEL SÜREÇTE İNSAN VE SAVAŞ

Tarih boyunca insanlık ve toplumlar, savaşları kazanabilmek için önceleri fiziksel güç ve yeteneklerini kullanmış, zamanla teknik ve teknolojik gelişmelerle birlikte zekâ ve becerilerini de devreye sokarak savaş araç ve gereçlerini sürekli olarak geliştirmiştir.

Teknolojik gelişmelerle birlikte, savaşlarda toplu ölümler, kıyımlar ve katliamlar da katlanarak artmıştır. Günümüzde dünya devletleri adeta bir silahlanma yarışına girmiş, bölgesel çatışmalar ve olası 3. Dünya Savaşı'na hazırlık yapmaktadırlar.

İNSANİ KAYIPLAR VE SAVAŞLAR

İnsan kayıpları açısından son yüzyıldaki birkaç savaşa bakacak olursak:

Birinci Dünya Savaşı: 1914-1918 yılları arasında süren savaşta tahmini 9,5 milyon insan hayatını kaybetmiş ve bu rakamın %5'i sivil, %95'i askerlerden oluşmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı: 1939-1945 yılları arasında süren savaşta tahmini 52 milyon insan hayatını kaybetmiş ve bu rakamın %48'i sivil, %52'si asker olduğu bilinmektedir.

Kore Savaşı: 1950-1952 yılları arasında Kore Yarımadası'nda süren savaşta 9,2 milyon insan hayatını kaybetmiş ve bu rakamın %84'ü sivil, %16'sı askerdir.

Bosna-Hersek Savaşı: 1992-1995 yılları arasında Bosna-Hersek'te

meydana gelen çatışmalarda en az 312.000 kişi hayatını kaybetmiş, 2,2 milyon kişi evini terk etmek zorunda kalmış ve 30 bin kişinin akıbeti bilinmemektedir. Bu savaşlarda ölenlerin büyük bölümü asker olmayan sivil kişiler (kadın, çocuk ve yaşlılar) olmuştur.

Bu savaşlarda ölenlerin büyük bölümünün asker olmayan sivil kişiler olduğu (kadın çocuk ve yaşlılardan oluştuğu) görülmektedir.

Günümüzde savaşlar sadece cephelelerde askerler arasında değil, ülke topraklarının genelinde olmaktadır. Bu durum gittikçe artan sivil zayıflarına, göç ve mülteci sorunlarının artmasına neden olmaktadır.

07 Ekim 2023 tarihinden bu yana özellikle Gazze bölgesinde devam eden İsrail saldırılarında bugüne kadar en az 40 bin kişinin hayatını kay-

ÜLKEMİZDE SİVİL SAVUNMANIN MEVCUT DURUMU

Askeri teknolojinin gelişmesi ve Birinci Dünya Savaşı ile hayatımıza hızlı giren uçak, füze ve zehirli gaz teknolojisi ile birlikte ülkemizde bu konudaki sivil halkın korunması ile ilgili olarak 1930'lu yıllardan itibaren konunun önemi görülmüş ve hava taarruzuna karşı pasif korunma konusu 1935 yılından itibaren hayatımıza girmiştir.

betlediği ve 92 bin kişinin yaralandığı bildirilmiştir. Bu saldırılarda ölümlerin en az 17 bininin çocuk, 11 bininin ise kadın olduğu belirtilmektedir.

Hedef gözetilmeden yapılan bombalamalar sonucu yeterli arama kurtarma faaliyetlerinin yapılamamasından dolayı enkaz altında daha fazla can kaybı olabileceği belirtilmektedir.

Tam bir abluka ve ambargo altındaki bölgede insanlar açlık, sefalet ve imkânsızlık içinde kalmış, tüm dünyanın gözü önünde uluslararası kurum ve kuruluşların aciz kaldığı bir ortamda yaşamaya ve ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Halkın sığındığı hastaneler ve eğitim ku-

rumları gibi sivil altyapılar da tahrip edilmektedir.

Tüm dünyanın gözü önünde gıda ve tıbbi yardımların ulaştırılmadığı bölge adeta bir ölüm kampına dönüşmüştür. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, savaşlarda hayatını kaybedenlerde sivil kayıpların giderek arttığı ve savaş ve çatışmaların sadece cephe bölgesindeki askerlerin savaştığı bir olay olmadığı, topyekûn ulusal savaşımlara, yıkımlara ve soykırımına dönüştüğü görülmektedir.

Teknolojinin ve sanayileşmenin gelişmesi ile birlikte toplu ölüm ve kıyımlara neden olacak silahlar ve füzeler gelişmiş, dolayısıyla mücadele sahası da bir o kadar çok boyutlu hale gelmiştir.

ilerleyen yıllar ile birlikte Sivil Savunma kavramı iyice yerine oturmuş ve 09/06/1958 kabul edilen ve 13/6/1958 tarih ve 9931 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu kabul edilmiştir.

Bu kanunun birinci maddesinde Sivil Savunmanın tarifinde "Sivil Savunma; Düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve onarım, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla

alınacak her türlü silahlı koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ih-tiva eder.” denilmiştir.

Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığına bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve buna bağlı 81 ilde sivil savunma müdürlükleri ve bazı büyük ilçelerde ise ilçe sivil savunma müdürlükleri kurulmuştur.

1999 Marmara depremi öncesi Ankara, İstanbul ve Erzurum ilinde olmak üzere 3 ilimizde bulunan sivil savunma birlik müdürlükleri sayısı deprem sonrası 11’e çıkarılmıştır. Birlik müdürlüklerinin adları “Sivil Savunma Arama Kurtarma Birlik Müdürlükleri” olarak değiştirilmiştir.

Bakanlıklarımızda ve kurum ve kuruluşlarda bu hizmetleri yürütmek üzere sivil savunma uzmanları kadroları oluşturularak ülkemizdeki seferberlik savaş hazırlıkları ve sivil savunma hizmetleri yürütülmüştür.

İçişleri Bakanlığı tarafından sivil savunma uzmanlarının atamaları ve eğitimleri merkezi bir anlayış ile yapılmıştır. Ataması yapılan sivil savunma uzmanları iki ay süre ile Ankara’da bulunan Sivil Savunma Kolejinde sivil savunma seferberlik ve acil müdahale ve ilk yardım konularında yoğun eğitimler verilerek atandıkları kurumlarda görevlendirilmiştir.

1999 yılında meydana gelen depremler ve dünyadaki sivil savunma konusundaki anlayışın sivil korunma konseptine dönüşmesi sonucunda, ülkemizde de yapısal değişikliğe gidilmiş ve 17 Haziran 2009’da Resmî Gazete’de yayımlanan 5902 sayılı Kanun ile birlikte İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM) ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) kapatılmış, yerine Başbakanlığa bağlı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur.

Şu an için sivil savunma hizmetleri, AFAD Başkanlığı Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü bünyesinde Sivil Savunma Daire Başkanlığı tarafından yürütülmeye devam etmektedir. 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun’un 11. maddesinde Sivil Savunma Dairesi Başkanlığının görevleri sayılmıştır. Bu görevler aşağıdaki gibidir:

- Kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda sivil savunma hizmetlerini planlamak, uygulamak ve denetlemek.
- Her türlü silahlı koruyucu ve kurtarıcı tedbirleri, acil kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerini planlamak ve yürütmek.
- Seferberlik ve savaş hazırlıklarında ihtiyaç duyulacak sivil kaynakları tespit etmek.
- Sivil savunma gayretlerinin halk tarafından desteklenmesi ve halkın moralinin korunması amacıyla her türlü faaliyeti yapmak.
- Bina ve tesislerin korunması ve yangın tehlikesine karşı tedbirlerin alınmasını sağlamak.
- Sığınaklarla ilgili hizmetleri yürütmek.
- Toplumda sivil savunma bilincinin geliştirilmesi amacıyla eğitim programlarını hazırlamak ve uygulamak.
- İlgili mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİ VE OLASI TEHLİKELER

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutuplu dünya düzeni, 1989 sonrası Sovyetler Birliği’nin dağılması ile tek kutuplu bir dünya düzenine dönüştü. Tek kutuplu dünya dü-

zeninde, Batı blokunun dünya genelinde sorunlara ve problemlere uluslararası kurumlar vasıtasıyla çözüm bulamaması, değişen dünya koşulları, 11 Eylül 2001 olayı ve sonrasında Irak’a müdahale ve Afganistan’ın işgali ve Arap Baharı ile birlikte, ülkelerin dünya siyasetinde ve ekonomisindeki rol değişikliği sebebiyle mevcut tek kutuplu dünya düzeninin sarsılmasına yol açtı.

1990 Körfez Savaşı sonrası Irak’ın içine düştüğü durum, ardından Arap Baharı ile birlikte başlayan ve halen devam eden Suriye iç savaşı, Libya, Sudan ve Afrika’da başlayan olaylar, Uzak Doğu’da Kore Yarımadası ve Tayvan sorunu, Ukrayna ve Rusya arasında başlayan ve halen devam eden savaş, dünya için risk ve tehdit oluşturmaktadır.

Dijitalleşmenin ve internetin gelişmesi ve sonrasında Çin’de ortaya çıkıp tüm dünyaya yayılan Covid-19 pandemisinin etkisiyle ülkelerin sınırlarının kapatılması, tedarik zincirlerinde aksama ile mal ve mamul taleplerinin karşılanmasında yaşanan zorluklar, para arzının artması ülkelerde enflasyonu körüklemiş, dünya ticaretini ve ekonomik dengeleri bozmuştur.

Değişen dünya koşullarında yeni ticaret güzergâhlarının oluşması ile birlikte bu güzergâh üzerindeki ülkelerin ekonomik yapıları ve ekonomik potansiyelleri hızla değişmiştir.

Dünya genelindeki ekonomik koşulların ve rollerin değişmesi sonucunda bazı devletler, dünyanın içinde bulunduğu mevcut durumdaki sorunların çözümü için farklı arayışlarla yeni birlik ve organizasyonlar oluşturmaya başlamışlardır.

Son olarak, Filistin ve İsrail arasında başlayan çatışma ve soykırım niteliği taşıyan orantısız İsrail saldırıları sonucu, İran, Yemen, Lübnan gibi

Bölgemizde ülkemizin güvenliğini tehdit edebilecek olaylara karşı milli kaynaklarımız ile hazır olabilmek için sivil savunma ve korunma hizmetlerinde hazırlıklı olmamızın daha da önem kazandığı görülmüştür.

devletlerin de bu olaya müdahil hale gelmesi, Kızıldeniz'deki ticaret lojistik rotasının aksaması ve mevcut durumun bölgesel bir çatışmaya dönüşme riskini gün geçtikçe daha da artırmaktadır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, ilerleyen dönemde dünyadaki güç mücadelesi için bölgesel savaş riskinin daha da artacağı görülmektedir.

Günümüzde bölgesel sorunlar çözülmez boyutlara ulaşmış ve her geçen gün kangren halini almaya başlamış-

tir. Bölgesel bir çatışmanın yayılması halinde bir dünya savaşına dönüşmesinin önü açık görülmektedir. Dünya savaşına dönüşecek potansiyeli olan bir savaşın nükleer bombaların kullanılması ile sonuçlanacağı herkes tarafından bilinmektedir.

Önümüzdeki dönemde, tedarik zincirlerinin zorlaşacağı veya kırılacağı, iklimde meydana gelen ani değişiklikler ile gıda ve temiz suya erişimin zorlaşacağı ve büyük kitlesel göç ve mülteci sorunlarının artacağı gözlemlenmektedir.

Dünya genelinde gıda fiyatlarının artması ve tedarik zincirlerinin kırılmak istenmesi huzursuzlukları artırmakta, üstüne bir de mülteci ve göç sorunlarının eklenmesi birçok ülkede toplumsal uyumsuzluk ve sıkıntılara neden olmaktadır. Bu sıkıntıların artarak devam edeceği gözlemlenmektedir.

Bütün bu gelişmeler, şunu göstermektedir: Coğrafi konumu gereği ülkemiz, gelişen olaylardan en çok etkilenecek ülkelerin başında yer alacaktır.

Bu nedenle ülkemizin gelişen olaylar karşısında hazırlıklı olması ve bu olaylardan en az etkilenmesi için bazı tedbirlerin şimdiden hızlı bir şekilde alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Bölgemizde ülkemizin güvenliğini tehdit edebilecek olaylara karşı milli kaynaklarımız ile hazır olabilmek için sivil savunma ve korunma hizmetlerinde hazırlıklı olmamızın daha da önem kazandığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyanın merkezi konumundaki ülkemizde meydana gelmesi muhtemel düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının en az seviyede tutulması, hayati ehemmiyeti haiz her türlü tesis ve kurumun korunması ve faal halde tutulması ile acil tamir ve ıslahı için, ülkemizin savunmasının halkımız tarafından azami desteklenmesi için, olması muhtemel bir savaşta ve kargaşada ülke için ve cephe gerisindeki maneviyatın ve moralin yüksek tutulması ve muhafazası için her türlü tedbirin azami seviyede olması için şimdiden tedbir ve önlemlerimizin alınması ve hazırlıklarımızın ivedi olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir.

- Sivil savunma-korunma konusunda AFAD Başkanlığı koordinatörlüğünde ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşların katılımı ile ortak bir çalıştay yapılarak ileride olması muhtemel olaylara ve krizlere karşı bir yol haritası belirlenmesi, mevcut planların gözden geçirilmesi,
- Sivil savunma hizmetlerini yürütmekte olan daire başkanlığının AFAD Başkanlığında yeni bir anlayıştaki yapılanma ile genel müdürlük seviyesine getirilmesi,
- Sivil savunma ile ilgili mevzuatın gözden geçirilerek günün ihti-

- yaçlarına göre yeniden güncellenmesi,
- Sivil savunma sisteminin, günün ihtiyaçlarına daha hızlı karşılayacak yeni bir anlayış ile tekrardan değerlendirilmesi, güncellenmesi ve planlanması,
 - Bakanlık, kurum ve kuruluşlardaki sivil savunma uzmanlarının mesleki bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla, eğitim ve oryantasyon faaliyetleri düzenlenmesi,
 - Bakanlık kurum ve kuruluşlarda seferberlik savaş hazırlıkları, sivil savunma, afet ve acil durumların planlanması için uzman kadro sayılarının artırılması ve bakanlıklarda bu hizmetlerin ayrı bir daire başkanlığı altında yapılandırılmasının oluşturulması,
 - 81 il afet ve acil durum müdürlükleri illerde seferberlik ve savaş hazırlıkları kapsamında iş ve işlemleri yürütmekte aracılık ettiğiinden söz konusu il müdürlüğü çalışanlarının eğitimlerinin ve mevcut kadrolarının artırılması,
 - Sivil savunma planlarının yeniden güncellenmesi, bakanlıkların, illerin, kurum ve kuruluşların ve planlamaya tabi kuruluşların planlarının gözden geçirilmesi,
 - Memleket içi düşmana karşı silahlı savunma ödevi kapsamında gerekli tedbirlerin gözden geçirilmesi, bu kapsamda avcı derneklerine üye olan kişiler ile özel güvenlik teşkilatında çalışan personelin katılımının yetkili kurumlar tarafından değerlendirilmesi,
 - Sivil Savunma ile İlgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü'nün güncellenmesi, görev alacakların eğitimlerinin gözden geçirilmesi,
 - Sığınak Yönetmeliği'nin yeniden gözden geçirilmesi, ulusal sığınak politika üst belgesinin belirlenmesi ve yayımlanması,
 - Sığınak ve sığınak olabilecek alanların belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması, sığınakta bulundurulması gereken malzemeler ve hareket tarzının halka anlatılması,
 - Hayati önemdeki malzeme stoklarının, yer altında temiz su depo ve barajlarının oluşturulması ve yeraltı gıda depolarının gözden geçirilmesi,
 - Tapu, nüfus kayıtları, kıymete haiz milli arşiv ve malzemenin, gıda ile ilgili ata tohumlarının milli gıda tohum bankalarının muhafazası ve güvenliklerinin yedekli olarak planlamasının gözden geçirilmesi,
 - Ülkemizin savunmasının halkımız tarafından azami desteklenmesi, cephe gerisindeki maneviyatın ve moralin yüksek tutulması ve muhafazası için milli yazılım platformlarının kullanıldığı sosyal ağların yaygınlaştırılması ve dışardan manipülasyona ve yapay zekâ tabanlı müdahalelere karşı önlemler alınması,
 - Seferberlik ve savaş durumlarında göçmen, mülteci ve sığınmacı gruplarla ilgili olarak güvenlik tedbirleri açısından ayrı bir çalışmanın ve planlamanın yapılması,
 - İkaz alarm sistemlerinin gözden geçirilmesi ve faal halde tutulması,
 - Milli alarm sisteminin gözden geçirilmesi ve güncellenmesi,
 - Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu kapsamında milli müdafaa mükellefiyeti komisyonu üyelerine illerimizde eğitim verilmesi,
 - KBRN tehlikeleri konusunda halkımızın alacağı tedbirlerin gözden geçirilmesi,
 - İlgili bakanlık kurum ve kuruluşları ile birlikte tahliye seyrekleştirme konularının yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Unutmayalım, sivil savunma veya sivil korunma ile ilgili hizmetler ve seferberlik işleri bir bütünü oluşturmakta ve birbirini tamamlamaktadır.
- Barış hâlinde ne kadar hazırlıklı olunur ise olağan dışı durumlar ve savaşlara karşı o kadar hazırlıklı olunur. Bu hazırlıkların zamanında yapılması ile en az can ve mal kaybı ile olaylar atlatılacaktır.
- Dileğimiz, tüm dünyanın barış içinde kardeşçe ve huzur içinde yaşamasıdır.

KAYNAKÇA

3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu. (1939, 16 Haziran). Resmî Gazete, Sayı: 4234.

7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu. (1958, 13 Haziran). Resmî Gazete, Sayı: 9931.

Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü. (1964, 18 Temmuz). Resmî Gazete, Sayı: 11757.

Sivil Savunma ile İlgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü. (1964, 18 Temmuz). Resmî Gazete, Sayı: 11757.

Başbakanlık Milli Alarm Sistemi Yönetmeliği. (1993, 25 Ekim). Resmî Gazete, Sayı: 4965.

Sığınak Yönetmeliği. (1988, 25 Ağustos). Resmî Gazete, Sayı: 19910.

Memleket İçi Düşmana Karşı Silahlı Savunma Ödevi Yönetmeliği. (1945, 11 Ekim). Resmî Gazete, Sayı: 6130.

Sivil Savunma Uzmanlarının İdari Statüleri, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları ile Eğitimleri Hakkında Yönetmelik. (2010, 5 Ağustos). Resmî Gazete, Sayı: 27663.

İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. (1999). Daire ve Müesseseler İçin Sivil Savunma İşleri Kılavuzu. Sivil Savunma Koleji, Ankara.